

Ljubljana, 7. oktober 2022

Sporočilo za javnost

8. oktober: Evropski dan darovanja – dan za opredelitev

Vsako leto drugo oktobrsko soboto obeležujemo evropski dan darovanja organov in tkiv. To je priložnost, da se javno zahvalimo vsem zdravstvenim delavcem, ki sodelujejo v celotni verigi od darovanja do zdravljenja s presaditvijo, vsem, ki so kadarkoli darovali, vsem svojcem, ki so podali soglasje, in vsem, ki so se že opredelili za darovanje za časa življenja, in s tem aktivno izrazili podporo naši dejavnosti.

Sporočilo letošnjega dogodka, ki ga praznujemo 8. oktobra, je »evropski dan darovanja – dan za opredelitev«. Središčni dogodek bo otvoritev fotografske razstave »Moja brazgotina, moje življenje«, ki smo jo v sodelovanju pripravili Slovenija-transplant in društvo pacientov po presaditvi, Slovensko društvo Transplant. Umetniški akti oseb po presaditvi prikazujejo njihovo življenjsko moč in optimizem. O razlogih za nastanek razstave članica društva Anja Garbajs pravi: *»Po presaditvi s svojimi brazgotinami živimo, a prav za vsako brazgotino se skriva močna življenjska zgodba: zgodba o strahu, jezi, dvomu, skrbi, zavisti, malodušju. Predvsem pa zgodba o borbi, pogumu, vztrajnosti, upanju in hvaležnosti«*. Anja Garbajs poudarja, čeprav je sporočilo zavito v fotografsko izrazno umetniško obliko, je povsem preprosto: postani darovalec_ka in morda boš nekoč rešil zelo bolnega človeka. In ta bo potem lahko živel naprej: *»Vemo, in tudi na lastni koži čutimo, da je darovanje organov tema, ki še vedno poraja različna mnenja, tako pozitivne občutke kot tudi negativne odzive, ki so lahko posledica nepoznavanja tematike ali pa se ji ljudje izogibajo. Velja za tabu. Razstava je naš odgovor na to. Ne rabimo tabujev. Mi smo odvrgli oblačila, vse naše zavore in pomisleke, da bi pokazali, kako ponosno, in s kako veliko hvaležnostjo živimo naprej. In to le zaradi oseb, ki so se v času svojih življenj opredelile za darovalce organov in tkiv po smrti ali pa so njihovi svojci po smrti podali soglasje za darovanje«*.

Spodbuda k aktivni opredelitvi je tudi glavno sporočilo dneva. O rezultatih dela v donorskem programu razlaga Andrej Gadžijev, dr. med., direktor Slovenija-transplanta: *»V letošnjem letu so se po dveh napornih kovidnih letih razmere za delo končno malce normalizirale. Rezultati v donorskem programu so dobri, z vrnitvijo bolnišničnih koordinatorjev iz kovidnih intenzivnih enot na redna delovišča, se je ponovno izboljšala detekcija umrlih darovalcev. Do konca septembra je bilo tako skupno dokazanih kar 69 možganskih smrti, od tega je 36 umrlih postalo darovalcev organov. To je precej več kot lani v istem časovnem obdobju. Po uspešni detekciji letos izrazito izstopa donorski center UKC Maribor. Dobro teče tudi program pridobivanja roženic«*. Še vedno pa premalo ljudi pozna enostaven postopek opredelitve glede darovanja po elektronski poti preko portala e-uprava. Z veljavnim digitalnim potrdilom se starejši od 15 let lahko opredelijo za ali proti darovanju enostavno in hitro, v manj kot dveh minutah. Do zdaj se je v nacionalnem registru opredelilo 12.510 ljudi, od tega se je 69 oseb izreklo proti darovanju. *»Če se oseba ni opredelila tekom življenja, o dovoljenju za darovanje organov vprašamo svojce. In to vprašanje sledi po sporočeni smrti. Vprašanje je največkrat nepričakovano. Če se o tem prej ne pogovarjate, je tak pogovor za svojce izjemno zahteven, saj so v procesu začetnega hudega žalovanja*

in v takem trenutku se težko razsodno odločajo. Če pa je volja pokojne_ga znana, je odločitev svojcev lahka. Želimo si, da ljudje ne bi ostajali neopredeljeni. To je najslabša možnost za vse, za svojce in zdravstveno osebje, predvsem pa za vse čakajoče paciente,« razlaga Andrej Gadžijev.

Brez prostovoljnega darovanja ni zdravljenja s presaditvijo, ki je danes izjemno uspešna metoda, je edina rešitev in možnost zdravljenja za številne bolezni, ki privedejo do odpovedi organa. Le pri ledvicah je možno nadomestno zdravljenje z dializo. Doc. dr. Ivan Knežević, dr. med., vodja Centra za transplantacijsko dejavnost v UKC Ljubljana razlaga: *»Do septembra smo v našem transplantacijskem centru presadili 95 organov, od tega 45 ledvic, 20 src, 14 jeter, 15 pljuč in 1 trebušno slinavko. Letošnji rezultati so boljši kot lansko leto«.* Dr. Knežević poudarja, da je zdravljenje s presaditvijo izjemno zahtevno, in da v marsikateri državi bolniki še nimajo dostopa do tovrstnega zdravljenja, nimajo možnosti za zdravljenje: *»Naša dejavnost kaže na strokovno razvitost kliničnega centra Ljubljana in celotnega slovenskega zdravstva. Ponosni smo na transplantacijski center, in da po številu presaditev src na milijon prebivalcev ostajamo v samem svetovnem vrhu«.* V bližnji prihodnosti načrtujejo pomembnejši strokovni preskok: *»Pripravljamo se na sočasno presaditev srca in pljuč. Le redke države na svetu so že izvedle tako zahteven poseg, imamo dovolj znanja in vrhunsko usposobljene strokovnjake«.* S staranjem družbe, tudi z boleznimi, ki se jih lahko zdravi, a lahko z leti privedejo do odpovedi organa, naraščajo potrebe po organih za presaditev. Za številne je to edina možnost za preživetje. *»Ne glede na številčnost opravljenih posegov in več-letno ukvarjanje s transplantacijsko dejavnostjo, sem vsakokrat znova impresioniran nad rezultati zdravljenja. Ko vidiš nekoga, ki je mesece povsem onemogel samo ležal v bolniški postelji, potem pa že tri dni po presaditvi naredi prve korake po hodniku. To je vsakokrat navdušujoče«,* pravi dr. Ivan Knežević. Kvaliteta življenja po presaditvi organa je vedno boljša, potrebno pa je doživljenjsko zdravljenje in aktivno sodelovanje prejemnika.

Zgodbe oseb z izkušnjo zdravljenja s presaditvijo, ki jih prikazujemo na razstavi, so najbolj neposreden in avtentičen prikaz donorske in transplantacijske dejavnosti pri nas.

Statistični podatki:

> Na čakalnem seznamu je na dan 4. 10. 2022 155 bolnikov, in sicer za srce 61 (od tega 2 v kombinaciji z ledvico), ledvico 78 (od tega 2 v kombinaciji s srcem, 2 v kombinaciji z jetri in 1 v kombinaciji s trebušno slinavko), jetra 14 (od tega 2 v kombinaciji z ledvico), pljuča 5 in trebušna slinavka 2 (od tega 1 v kombinaciji z ledvico). Konec leta 2021 je bilo na skupnem čakalnem seznamu Eurotransplanta 13.640 pacientov.

> Povprečne čakalne dobe so: za srce 240 dni (za urgentne presaditve 55 dni); za ledvico približno 350 dni; za jetra 108 dni, za pljuča 179 dni.

> V Centru za transplantacijsko dejavnost v UKC Ljubljana so v letu 2022 do konca septembra presadili 95 organov, od tega 45 ledvic, 20 src, 14 jeter, 8 pljuč in 1 trebušno slinavko. Rezultati so boljši kot lansko leto.

> Stopnja privolitve svojcev za darovanje je 66 %.

> V nacionalni register opredeljenih oseb glede darovanja organov po smrti se je v tem letu do konca septembra vpisalo 930 ljudi, kar je 244 več v primerjavi v enakim obdobjem v letu 2021. 76 % (708) vpisanih je izbralo elektronsko opredelitev prek portala e-uprave. V registru je opredeljenih 12.510 ljudi, od tega 12.441 za darovanje, 69 jih je izrazilo nasprotovanje darovanju.

Sogovorniki in sogovornice za medije:

Zavod Slovenija-transplant: kontakt za oba: 01-300-68-60; barbara.ustar@slovenija-transplant.si

Andrej Gadžijev, dr. med., direktor

Prim. Danica Avsec, dr. med, namestnica direktorja

Članic in članice društva Transplant, sodelujoči na razstavi »Moja brazgotina, moje življenje«:

Andrej Žido, 041 864 605

Tina Belej, 031 795 223

Anja Garbajs, 041 529 291

Nina Žitek, 031 437 419

Miha Gašperin, 070 444 210